

Šiame numery:

Ką lietuviams byloja airių kalbos likimas.
 Teologui Karoliui Ranerui 75 metai amžiaus.
 Giliai įmintos pėdos: prof. Jono Puzino gyvenimas ir darbai.
 Julijos Švabaitės vilnietiškieji eilėraščiai.
 Naujas Aloyzo Barono romanas.
 Senoji misterija grįžta į modernųjį teatrą.
 Nauji leidiniai.

Kertinė Paraštė

Ką lietuviams byloja airių kalbos likimas

Gegužės mėnesį Taškente įvykusioje konferencijoje įstatymu virto ankstesnės rekomendacijos įskiepiti rusų kalbą nerusų respublikose. Šios direktyvos užgavo labai jautrią stygą lietuvių tautos sąmonėje. Vakarus pasiekusiame savilaidinės spaudos atsišaukime "S.O.S. Pasauli!" tvirtinama, jog tai naujas "rusinimo akcijos" etapas, siekiantis paversti visų tipų mokyklas rusinimo židiniais ir "pažeidžiančią žmogaus teises bendrauti ir mokytis gimtąja kalba". Ir oficialioje spauldoje kiekvienas žodis, kiekvienas posmas apie gimtąją kalbą. Taškento direktyvų dėka, darosi atresnis, apsigaubia ypatinga prasme. Istorijos bėgyje daug žalotos ir dusintos tautos — ypač lietuvių tauta dar, palyginant, taip neseniai pergyvenusi spaudos draudimą — tampa ypatingai jautrios pasikėsinimams į jų gimtąją kalbą. Taškento direktyvos sukelia ir daug istorinių aidų. Pasaulyje senųjų prūsų pavyzdys — užgesusi kalba, mirusi tauta. Iš Vakarų Europos atsišaukia dramatiška keltų patirtis: blėstančios keltiškų kalbų liekanos Škotijoje, Valijoje, prancūzų Bretanijoje, ispanų Galicijoje. Čia ypač pabrėžtina Airija — po šimtmečių savo nepriklausomybę atsikovojo ir savo užsmagta kalbą atgaivinti besistengianti tauta. Kadangi tarp Airijos ir Lietuvos yra įdomių paralelių, airių kalbos ir kultūros likimas daug ką byloja ir šandienos lietuviams. Anglams užėmus Airiją, prasiidėjo sistemingas airių kultūros naikinimas, pasiekęs ypatingo įkarščio jau šešioliktam šimtmetyje, dar šekspyrui nepradėjus rašyti. Įsibrovėlių niokoja, pradėjo blukti ir gimtoji gėlių kalba. Airių literatūra gimtąja kalba ėmė nykti, 18-me šimt-

metyje iš jos beliko skeveldros, primityvūs dveilčiai. Airių poezija, pasak John Montague, antologijos *The Book of Irish Verse* (N. Y., Macmillan, 1977) redaktorius, priminė "išjusių laidotuvišką litanią... monotoniškai intensyvia, kaip savo pono gedindio šuns staigumas". Vis daugiau airių pradėjo kalbėti ir rašyti okupanto kalba. Anglų literatūroje airis tapo komiška berakčio kūtvelo figūra; dar blogiau, patys airiai susitaikė su tokiu vaidmeniu. Drauge su kalba, literatūra mirdėjo ir savigarba. Gimtosios kalbos praradimo nuostolį vaizdžiai aprašė anglų literatas Lordas Longfordas: "Palankesnė aplinkybėse Airija gal būtų pasiekusi literatūroje nemažiau, kaip ir didesnįjį kaimyninė salą, Angliją... Savitą kultūrą, įdomi ir savo potencialu, ir savo pasiekimais, nusikęsta nepasiekusi savo išsipildymo; jos paskutiniai dainai apraudo jos griuvėsius". 19-me šimtmetyje airių literatūra gimtąja kalba jau buvo virtusi "sužalota" svetima raštija, kurią reikia "atgaivinti". Jos atgaivinimas siejosi su romantizmu ir "tautinio atgimimo" sąjūdžiais, pakeitusiais ir Lietuvos likimą. Dalinis savosios kalbos ir tautosakos susigrąžinimas su teikė airių literatūrai ypatingo peno. Be jo nebūtų buvęs įmanomas dvidešimtas amžius, Airijos didysis literatūrinis laikmetis, papuoštas trimis Nobelio literatūrinėmis premijomis. Kaip rodo William B. Yeats'o, James Joyce'o ir kitų pasiekimai. Vėl įsisavindami savo literatūrinę bei religinę tradiciją, airių rašytojai neužsidarė į provincinius gardelius, bet atvėrė sau duris į erdviausias vizijas. Savo romane "Ulisis" Joyce'as aprašo tokį dialogą. Egiptų kalba ėmė nykti, 18-me šimt-

TEOLOGUI KAROLIUI RANERIUI 75 METAI

A. RUBIKAS

Savišvieta

Jo biografija yra įdomi tuo, kad joje atsispindi pačios Bažnyčios paskutinių dešimtmečių raida. Karl Rahner gimė 1904 metais. Augo katalikų šviesuolių šeimoje. Tėvas buvo gimnazijos mokytojas. Šeima ilgiausiai gyveno Freiburge (Vokietijoje). Apie savo motiną Raneris sako, kad ji buvo paprasta, bet labai inteligentiška ir maldinga moteris. Sūnaus žodžiais jos įtaka šeimoje buvo labai didelė. Mano motina, sako Raneris, buvo maldinga, bet ne kokios davatka (bigot). Tai šeimai buvo ypatinga tai, kad ji, nors ir katalikiška ir pamaži, buvo labai atvira laiko dvasiai, laiko klausimams. Būdamas 18 metų, Karolis įstojo į jėzuitų vienuolyną. Prieš tai jis nebuvo atlikęs kokių rekolekcijų, bet kaip kiekvienas eilinis tikintysis lankė tikybos pamokas, sekmadienio pamaldas, ir domėjosi religine literatūra bei teologiniais klausimais. Vienuolyne jis pradėjo ir filosofines studijas. Šiandien Raneris yra pagarsėjęs kaip naujas, drąsus teologinis mastytojas. Naujovės, sakosi jis, kildavusios jo galvoje ne klausantis jėzuitų, teologijos profesorių ordino mokyklose, o skaitant privačiai teologinius raštus. Daugiausia jam įtakos turėjus belgų jėzuitas Juozas Marčchal, profesorius Liuvene. Daugiausia paskatų jis rasdavęs knygose, atidariusiose jam kelią į tomistinės ir šių dienų filosofiją, ypač į

Kanto. Mokyklose tokių užuominų jis negirdėdamas. Jo dėmesį buvo pagavusi naujųjų laikų filosofija nuo Kanto iki Heideggerio. Mes su kitais katalikų filosofais bei teologais, sako Raneris, pasijutome ne kokiais katalikiškos pilies gyventojais, mūro sienomis nuo pasaulio prisidengusiais ir šaudančiais į nedraugiškai nusistačiusius. Būti katalikais mums toli gražu netrukė be rezervų įsijungti į savo laiko gyvenimą. Tai buvo kaip tik laikai, kai Bažnyčia nuo Pijaus dešimtojo padėjo atsiverti pasauliui, palikdama vien gynimosi taktiką. Visa tai vyko labai lėtai ir ne visada sėkmingai. Didelių sunkumų tuo atžvilgiu buvo dar ir Pijaus dvylikto laikais. Bet jau po pirmo pasaulinio karo pradėjo rodytis pirmieji laimėjimai. Pradėjo kurtis naujoji egezeze, atsirado naujas santykis su savo meto filosofija, su kitomis pasaulio religijomis, su kitomis krikščionių Bažnyčiomis, kol II Vatikano susirinkimas visa tai patvirtino. Ranerio gyvenimasėjo to bažnytinio posūkio ženkle. Mano jaunystėje, sako Raneris, išėjimas iš katalikiškai defenzinio geto vyko ne nuo Bažnyčios nusiunkant, o pamaži joje bręstant. Tačiau kartais mums vis dėlto atrodydavo, kad, išeidami iš geto, išduosime Bažnyčią bei krikščionybę. Panašiai galvodavo ir patį Bažnyčios vadovybę.

Konfliktai su Bažnyčios vadovybe
 Ordinas tolimesnėms stu-

VILNIAUS UNIVERSITETO

KETURIŲ ŠIMTŲ METŲ

SUKAKTUVĖS



Vienioktojo Lietuvių katalikų mokslo akademijos suvažiavimo Chicagoje proga išleisto leidinio viršelis, parengtas fotografo Jono Kuprio (2lūr. "Naujusius leidinius" 4 psl.)

dijomis pasiuntė Ranerį ne į Romą, o į Freiburgą. Ten jam daugiausia įtakos padarė Heideggeris. Pats Raneris savęs nelaiko Heideggerio mokiniu jau vien dėl to, kad modernusis tomizmas, — kurio atstovu Raneris yra, — buvo ne Heideggerio, o Marčchal nuopelnas. Tačiau Heideggerio įtaka jam buvo labai didelė. Jo įtakoj Raneris parašė ir savo disertaciją apie pažinimo metafiziką Tomo Akviniečio moksle (Geist in der Welt. Zur Metaphysik der endlichen Erkenntnis bei Thomas von Aquin). Tačiau disertacija buvo uždrausta skelbti. Ji galėjo pasirodyti tik 1939 metais, ir susilaukė didelio dėmesio.

1936 metais Raneris atsikėlė į Innsbruck'ą Austrijoje ir 1937 pradėjo dėstyti dogminę teologiją teologijos fakultete. Tai buvo Austrijos okupacijos arba nacistinio anšluso laikai. Teologijos fakultetas buvo uždarytas. Tik po karo Raneris galėjo vėl grįžti Innsbruckan jau ordinariniu dogminės teologijos profesoriumi.

Apie savo darbą Raneris pasakoja, kad mėgdavęs anksti keltis, anksti gulti, mažai svečiuodavęs, bet labai daug skaitydavęs, ir tai ne vien teologinius raštus, kaip ir kiekvienas kitas normalus žmogus, o tai jau anksčiau pas jėzuitus, kaip jis pats sako, nebuvė savaimė suprantamas dalykas. Kokių hoby neturėjęs. Nefotografuodavęs. Didesnįjį kelionių, kaip kiti daro, taip pat nėra atlikęs. Menu ar muzika taip pat mažai domėdavęs. Į darbą jį i-traukė žurnalai bei paskaitos. Paprašo paskaitos ar straipsnio, — ir negali atsakyti. O be to,

sako Raneris, ir mano, kaip jėzuitas, atsakomybės jausmas už save, už gyvenimą įvardavo mane ir risčią. Tačiau naktimis jis nedirbdavęs ir perdėtu darbu sveikatos negadindavęs.

Jau Innsbrucke prasidėjo Ranerio konfliktas su Bažnyčios bei paties ordino įstaigomis. Jo mintys buvo tokios šviežios, tokios naujos, tokios neįprastos bei drąsios, kad jį įpareigojo raštus pirma parodyti cenzūrai Romoje. Tik ta cenzūra praktiškai beveik niekad nebūdavo vykdoma. Ordino vadovybė kartą buvo pasiuntusi savo patikėtinį į Innsbrucką pažiūrėti, ar Ranerio teologija tvarkoje. Tai įvykė ne vieną kartą. 1954 metais Pijus XII, Šv. Petro bazilikoje susirinkusiems vyskupsams kalbėdamas, pasisakė prieš vieną Ranerio knygą, Ranerio vardo neminėdamas. Bet visiems buvo aišku, kad čia eina kalba apie Ranerio pažiūrą į misionias. Mat, jis buvo išleisęs knygutę: Die vielen Messen und das eine Messopfer, kur jis priešinasi mechanikai mišių aukos sampratą.

Raneris būdavo puolamas ligi II Vatikano susirinkimo. Todėl sulaukus 50 metų amžiaus, sukaktuvės buvo atšvęstos Innsbrucke labai kukliai. Po paskaitos studentai jam padovanojo pintinę su 50 apelsinų. Tai ir buvo viskas. Nedaug trūko, kad jį būtų pašalinę iš profesoriaus vietos ir nusiuntę kur kitom pareigom, kur nors kapelionu.

Ranerio dvasingumas

Šiandien Raneris sako, kad tokiu atveju jis nebūtų palūžęs nei kaip jėzuitas, nei kaip krikščionis. Jis, tiesa, būtų visomis keturiomis

gynęsis. Tačiau, jo žodžiais, tai nebūtų pagrindas nusisukti nuo Bažnyčios, jeigu tau neleidžia būti profesorium. Šitokia Ranerio laikysena plačiau ne iš kokio vadinamo jėzuitinio stoicizmo ar kokios jėzuitinės akrobatikos, o iš visai kitur, būtent iš jėzuitų įkūrėjo Šv. Ignaco dvasingumo, kur lemiamu dalyku yra betarpiškas, asmeniškas santykis su Dievu ir iš to plaukiantis laikysena gyvenime.

Išmetimą iš profesūros, sako Raneris, būčiau laikęs labai neteisingu, labai kvailu, labai nerimtu dalyku, tačiau vis dėlto ir tada savo Bažnyčiai ir savo ordinui būčiau likęs ištikimas. Taip jis yra pasakojęs apie save per austrų radiją 1977 metais.

Kur buvo tos nedraugiškos bažnytinės įstaigos laikysenos priežastis? Raneris niekad nepabūgdavo Bažnyčioje susiginčyti nei su katriaisiais, nei su dešiniiais, kaip aiškina dr. Walter Kasper, teologijos profesorius Tiubingene. O anot vieno vyskupijos laikraščio (Eichstaette), jis niekad nepasidarė viršininkų čemodanų nešioju, suprask, patikaujančiu jų dvaro teologu, kuris vien tai kalbėtų, kas jiems patinka (Kirchenzeitung Eichstaett, 1979, Nr. 11). Jis kritiškai imdavo ir vyskupų ir popiežių mintis.

Savo filosofinių studijų metu Freiburge jis pasisavino naujųjų laikų filosofiją, kuri į žmogų žiūri ne vien kaip į tyrinėjimų objektą, bet ir kaip į pažįstantį subjektą, klausimus keliantį. Todėl Raneris liepia, tikėjimą skelbiant, pradėti ne nuo tikėjimo tiesos, kartais suredaguotos labai seniai ir praejusių laikų kalba, o nuo dabartinio, moderniojo žmogaus, nuo jo analizės, ir klausiti, ką galvoja dabartinių laikų žmogus, ką ar kita tikėjimo tiesą išgirdęs. Nebūtina jį čia supras tą patį, ką suprasdavo ir anų laikų žmogus, nes jo kalba ir mąstysena (filosofija) jau yra pasikeitę. Tai reikštų, kad tikėjimo skelbiniai turi būti laikas nuo laiko atnaujinti, pritaikinti dabarties abejonoms bei dabarties klausimams. Bažnyčios vadovybei atrodė priešinai.

Todėl Raneris stengėsi suartinti bažnytininkus su pasauliečiais, norėdamas šiuos išvaduoti iš marionetinės laikysenos hierarchijos atžvilgiu ir padaryti galvojančiais, atsakingais Bažnyčios nariais, kaip rašo protestantų teologas Schoch apie Ranerį (Neue Zürcher Zeitung, 1979, Nr. 109). Tikėjimo tiesos yra ne vien tam, kad būtų atmintinai išmoktos, sako Raneris, o tam, kad būtų įgyvendintos šioj vietoj ir šiuo metu. O tai nevyksta automatiškai. Jų nesuprasdamas, su jomis ginčydamasis, žmogus turi teisę klausiti ir laukti nuosirdaus (redlich) atsakymo iš hierarchijos. Teologinis pozityvizmas — taigi tiesų priėmimas vien automatiškai, jas atmintinai išmokstant, — Ranerui yra svetimas.

Ranerio teologinės idėjos kildavo iš "apačios", iš žmogaus abejonių, jo klausimų, jo bėdų. Štai pavyzdžiui jo 1972 metais pasirodžiusi knyga "Struktura" (Nukelta į 2 psl.).

1579-1979



UNIVERSITY OF VILNIUS-
 FOUR HUNDRED YEARS

Anglų kalba Chicagoje išleistos informacijos apie jubiliejinį Vilniaus universiteto viršelį, parengtas Petro Aleksos. (2lūr. "Naujusius leidinius" 4 psl.)

Karoliui Ranerui 75 metai

(Atkelta iš 1 psl.).

wandel der Kirche“ (Herder) sukėlė daug triukšmo. Čia jis pasisako prieš tokius dalykus Bažnyčioje, kurie nėra atremti į Evangeliją ir, laikui slenkant, yra pasenę. Raneris reikalauja laiko klausimams atviresnės, demokratiškesnės ir socialinio požiūrio kritiškės Bažnyčios. Jis sako, kad tikinčiojo susierzinimas savo Bažnyčia gali būti labai išganinga proga save ir Bažnyčios galvoseną bei veiksmą iš naujo pradėti derinti su Evangelija.

Apie save Raneris sako, kad visai nenorėjęs pasidaryti kokių naujo teologinio laikotarpio pranašų. Esu jėzuitas, kunigas, vėnuolis, kuriam teko skaityti pasakaitas. Tačiau tų dalykų ėmiausi visa širdimi.

O tai ir padarė Ranerį garsiu. Jis studentams pakvipo šviežiu oru. Kas pavyzdžiui po 1950 metų studijuodavo teologiją, tam ji neretai atrodė Prokursto lova, kurioje visokie nauji klausimai būdavo negailestingai nukertami. Raneris tam nepasidavė. Nelyginant koks džinglių tyrinėtojas, jis skverbėdavosi per didžiausias tankynes, į šalį pastumdams tariamas ar pasenusias problemas, ir atidengdavo jau seniai pamirštus bažnytinio mokslo lobius naujam spindėjimui.

Mokslininku jis net nenorėjęs pasidaryti. Jis stengėsis būti vienuoliu ir kunigu. Jis įieškojo Dievo, meldėsi, švėsdavo Eucharistiją, imdavo į rankas rožančių, kalbėdavo breivorių, būdavo kitiem patarėju, sielovadžiui.

Vatikano susirinkime

Rengiantis Vatikano susirinkimui Jonas dvidešimt trečias Ranerį paskyrė to susirinkimo teologu — patarėju. Raneris net buvo oficialiai paskirtas susirinkimui parengti komisijos nariu. Tačiau ta komisija jo patarimais nesinaudojo ar jų neprašė. Kai susirinkimas prasidėjo. Vienos kardinolas Koenig Ranerį nusivėžė Romon kaip savo teologą. Šio kardinolo atvirumas dabarties klausimams įgalino Ranerį tuo jau išjungti į susirinkimo darbus.

Susirinkimas buvo daugelio teologų darbas, ir šiandien neįmanoma atspėti, kur yra buvęs

Ranerio įnašas. Jau susirinkimo pradžioje vokiečių, prancūzų ir olandų vyskupams pasisekė susirinkimo darbus pakreipti kita linkme, negu kad Romos kūrjos iš anksto buvo planuota. Tai buvo teologų valanda, kuriuos vyskupai rinkosi savo patarėjais. Koelno kardinolas turėjo Ratzinger'į, kiti vyskupai, vėl turėję didelės įtakos susirinkimo darbams, kaip Alfrink, Suenens, Lienhart, Doepfner, turėjo savo teologus. Tai nebuvo koks iš anksto organizuotas, o spontaniškas šitų žmonių darbas. Anot Ranerio, Lefebvre šiandien be reikalo pasakoja, kad anie teologai buvo tapę susirinkimo nelaimė. Vatikano susirinkimą nulėmė 3000 vyskupų, susirinkusių iš įvairių įvairiausių kraštų, — kiekvienas su vis kitokiu mentalitetu. Lefebvre teigimas, kad visa tai buvo tik kelių teologų darbas, atvyrkštis iš Pareinės („Reinas išliejo į Tiberį“), kad tai buvo jų sąmokslas, anot Ranerio yra absurdiškas. Tai visiškai neatitinka tikrovės (o vis dėlto ir lietuvių spaudoje yra pasirodę tvirtinimai, kad Vatikano susirinkimas buvęs tų kelių „klaidingų pranašų darbas“).

1964 metais Raneris užėmė garsiojo Guardianio katedrą krikščioniškai pasauliui ir religijos filosofijai Miuncheno universitete. 1967 m. jį pasikvietė Miunsterio universitetas. Nuo 1971 metų jis yra honorarinis profesorius ordino aukštojoje filosofijos mokykloje Miunchene.

75 metų sukaktuvės

Ranerio 75 metų sukaktuvės jau buvo švenčiamos kitaip, negu jo 50 metų, vien su studentų i-teikta apelsinų pintine. Vokietijoje jo garbei buvo surengta akademija, kurioje dalyvavo ir Muencheno kardinolas Ratzingeris. Tuebingeno dogminės teologijos profesorius Walteris Kasperis, tos dienos kalbėtojas, Ranerį pavadino dvidešimtojo amžiaus Bažnyčios tėvu. Jis esąs didelis mūsų laikų žmogus, teologijos klasikas. O kardinolas Ratzingeris, kalbėdamas akademijoje, prisiminė kartu su Raneriu praleistą laiką Vatikano susirinkime: „Nors kartais mūsų nuomonės ir skirdavosi, aš visada galėdavau pasimokyti iš Ranerio“. Gi pats Raneris, atsaky-

damas pastebėjo: aš toks, koks dabar esu, su liūdesiu pagalvoju apie save, koks turėčiau būti. Aš nesu koks Bažnyčios tėvas, o paprastas teologas.

Jo sukaktuvių proga Freiburge išėjo 700 puslapių knyga „Wagnis der Theologie“. Tai yra 38 Ranerio mokinių darbas. Knygoje jie pasakoja apie savo patirtį su Ranerio teologija. Jo Herderio leidyklos leidžiamos knygos yra pasiekusios 850.000 tiražą. Tai vienas labiausiai skaitomų autorių.

Raneris turi didelį pasisekimą ir Amerikoje. Jį paskaitų buvo pasikvietę daugelis universitetų. O išsamiam pokalbiui jį atskvietė 16 vyskupų iš New Yorko apygardų. Jie diskutavo Ranerio knyga „The Scape of the Church to come“ (Strukturwandel der Kirche, Freiburg, 1972). Ranerio tezei vyskupai pasirodė labai palankūs. Jo nuomone, Bažnyčia turinti dar daugiau negu ligi šiol augti iš apacių, iš mažųjų bendruomenių. Marquette University in Milwaukee suteikė jam aukščiausio laipsnio pasižymėjimo ženklą „Pere Marquette discovery award“, kurį ligi šiol buvo gavę tik astronautai 1969 metais (Apollo II). Ranerio pagerbime dalyvavo 400 universitetų svečių, jų tarpe ir Milwaukee arkivyskupas Rembert G. Weakland OSB. Tris dienas besitęsias simpoziumas buvo išimtinai skirtas Ranerio teologijai. Raneris buvo priimtas ir į „Jesus honor Society“, išplitusią 28 Amerikos universitetuose ir kolegijose. Amerikoje jis yra gavęs 6 garbės doktoratus. Viso jų jis turi 11. Louisville, garsiajam Amerikos mieste, pasižymėjusiam arkliu lenktynėmis, tabaku ir burbonu wiskiu, Raneris buvo pakeltas to miesto garbės nariu. Balandžio trečia diena buvo paskelbta tam mieste Ranerio diena. Vokietijoje jis yra gavęs kaip vienintelis teologas ordiną Pour le Merite.

Ranerio būdas

Raneris nekartoja aklaui, ką kitai yra pasakę. Jis pats viską iš naujo apmąsto ir žiūri, ar tai sutinka su Kristaus evangelija, su tradiciniu Bažnyčios mokslu. Taip jis pavyzdžiui vienu tarpu buvo susikirtęs su savo garsiu mokiniu, fundamentalinės teologijos profesoriumi Tuebingeno universitete Hans Kueng, kai šis išleido knygą „Unfehlbar?“, naujai interpretuodamas popie-



Liudas Vilimas (1912–1966)

I Vilnius Kalvarijas

žiaus bei Bažnyčios neklaidingumą. Dabar juodu vėl yra susitaisiję, susidedančiai iš 30 teologų. Kokio sisteminio veikalo Raneris nėra parašęs. Jis nuolat namos Tikėjimo kongregacijos, griebiasi pačių aktualiausių dabarties klausimų. Tačiau iš to atrodos, kad Raneris yra vienas iš tų, kurie šiandien iš įsitikinimo neigia Dievo buvimą, Dievas ras galimybių įtraukti į Kristaus velykinę prisikėlimo paslaptį.

Nežiūrint visų ankstesnių puolimų, Raneris liko Raneriu. Jis turėjo ir drąsos ir nusizeminimo likti saviimi pačiu. Paskutinėje jo knyga, šiais metais Herderio išleista, yra jo pokalbis su kitu jėzuitu kunigu, Karl — Heinz Weger. Ten Raneris įieško atsakymo į pačius brutaliausius netikintųjų ar abejoninčių žmonių klausimus (Karl Rahner, Karl — Heinz Weger, Was sollen wir noch glauben? Theologen stellen sich den Glaubensfragen einer neuen Generation, Herder, 1979, mažo formato, 207 puslapių). Šioj knygoj Raneris su didžiausiu dėmesiu klausosi pačių radikaliausių dabarties klausimų, pačių didžiausių dabarties abejonių, ir įieško atsakymo. Jis niekad savęs nelaikė tokiu, kuriam kitų klausimai, kitų abejonės, kitų problemos būtų prastos ar nevertos dėmesio.

Reinerio atvirumas dabarties klausimams

Raneris bendradarbiavo su Paulusgesellschaft ir yra vienas jos suvažiavime Herrenchiemsee (Chiemsee ežere Bavarijoje) diskutavęs bei vedęs idomius pokalbius su čekų ir italų marksistais. (Ten skelbtos Ranerio tezės išaukė Maceinos repliką lietuviškoje spaudoje). Jo mokiny Jonas Baptistas Metz yra pagrindėju vadinamos politinės teologijos.

Pats Raneris yra rašęs ir apie revoliucijos teologiją. Savo dar-

bą jis buvo įteikęs anai jau minėtai tarptautinei teologų komisijai, įsteigčiai popiežiaus. Ten jis pateko į popierių dėžę. Tačiau Raneris savo darbą vis dėlto paskele. Pietų Amerikoje paplitusi išlaisvinimo teologija irgi turi šitą bendrą su Raneriu. Argentiniečių teologas Scanone, rašąs tais klausimais, yra buvęs Ranerio mokinyns Innsbrucke, Raneris turėjo kontaktų ir su Gutierrez, tos teologijos pagrindėju, per tarptautinį teologų žurnalą „Concilium“. (Lietuviškai išlaisvinimo teologijos klausimais yra pasireiškęs dr. V. Kazlauskas).

Raneris yra rašęs ir apie Dievo ir artimo meilės nedalomumą (Einheit). Ranerio nuomone, tai labai svarbu teologijoje, nes įgalina krikščionį angažuotis visuomeninio gyvenimo kritikoje. Jis buvo vienu steigėjų teologinio žurnalo „Dialog — Zeitschrift“, kuris kelerius metus vedė dialogą krikščionių su marksistais. Dėl finansinių sunkumų žurnalas turėjo užsildyti, nes abi pusės neparodė pakankamo dėmesio.

Raneris, daug dėmesio kreipia į tai, ką, vaizdingai išsireiškiant, galima „užuosti ore“. Jis kalbasi su visais, ir su tais, kurie netiki. Jis ir toliausiai nuo savęs stovinčius laiko savo artimu, — ir dėl jų angažuojasi. Jis mano, kad tie, kurie šiandien iš įsitikinimo neigia Dievo buvimą, Dievas ras galimybių įtraukti į Kristaus velykinę prisikėlimo paslaptį.

Nežiūrint visų ankstesnių puolimų, Raneris liko Raneriu. Jis turėjo ir drąsos ir nusizeminimo likti saviimi pačiu. Paskutinėje jo knyga, šiais metais Herderio išleista, yra jo pokalbis su kitu jėzuitu kunigu, Karl — Heinz Weger. Ten Raneris įieško atsakymo į pačius brutaliausius netikintųjų ar abejoninčių žmonių klausimus (Karl Rahner, Karl — Heinz Weger, Was sollen wir noch glauben? Theologen stellen sich den Glaubensfragen einer neuen Generation, Herder, 1979, mažo formato, 207 puslapių). Šioj knygoj Raneris su didžiausiu dėmesiu klausosi pačių radikaliausių dabarties klausimų, pačių didžiausių dabarties abejonių, ir įieško atsakymo. Jis niekad savęs nelaikė tokiu, kuriam kitų klausimai, kitų abejonės, kitų problemos būtų prastos ar nevertos dėmesio.

Kertinė paraštė

(Atkelta iš 1 psl.).

tiečių kunigas išdidžiai klausia Mozės, kodėl žydai nepriima egiptiečių kultūros, religijos ir kalbos. Juk egiptiečiai daug turtingesni, jų valstybė daug didesnė, kultūra senesnė: „Izraelis silpnas, ir jo vaikų tik sauja; Egiptas didžiulis ir baisi jo galybė“. Į tai airis Joyce'as atsako vieno savo veikėjų lūpomis: „Tačiau, jei jaunas Moze būtų nusilenkęs... ir priėmęs tokį arogantišką pasiūlymą, jis niekad nebūtų išvedęs savo tautos iš vergijos... niekad nebūtų atnėgęs dešimties įsakymų, išrašytų jo beteisės tautos kalba“.

Šie Joyce'o žodžiai reikšmingi ne tik airiams, bet ir lietuviams. Taskeito direktyvų šėslėje besiklausantiems Sovietų Sąjungos vadovų išvadžiojimų apie „tautos milžinės, turinčios nepaprastai aukštą kultūrą, kalbą“, apie „nacijų suartėjimą“ ir apie „daugėjimą nerusų tautybės asmenų, kurie rusų kalbą laiko savo gimtąja kalba“.

Šiandieninės rusų pastangos primesti pavergtos tautos rusų kalbą, kaip vienintelę mokslo kalbą, jau siekia tikrą begėdiškumo laipsnį. Profesionalams ir įvairių sričių mokslininkams reikalingi leidiniai ir veikalai teikiami kone vien rusų kalba, universitetinės disertacijos verčiamos rašyti rusų kalba. Pavergtosios tautos kalba nustumiama tik į liaudinių pasilinksmimų poreikius, kur ji turi primityvėti, atsilikti nuo kultūrinių sričių standartų, išsekti, išnykti.

Visa tai matant, ypatingos reikšmės įgyja išievojimo laiku nuo laiko įvykstantys Mokslo ir kūrybos simpoziumai, Lietuanistikos instituto suvažiavimai, Studijų dienos, kur skamba įvairioms mokslo sritims tinkama lietuvių kalba. Tai prasmingas atsakas mokslo ir visų kultūros sričių rusinimo užmačioms Lietuvoje. Šiomis dienomis Chicagoje vykstantis vienuolikasis Lietuvių katalikų mokslo akademijos pasaulinis suvažiavimas yra vienas iš šios rūšies šviesiausių reiškinų, kuriame lietuviškasis žodis visada aprėpdavo ir aprėpia plačiausias kultūrinio gyvenimo sritis.

A. K.

Giliai įmintos pėdos

Prof. Jono Puzino gyvenimas ir darbai

ANTANAS MAZULIS

Tęsinys iš praeito šeštadienio

LIETUVIŲ ENCIKLOPEDIJOS REDAKTORIUS

Prof. J. Puzinas LE leidimui pritarė, sutikdamas būti nuo pat pradžių proistorės skyriaus redaktoriumi. Jis tuojuo peržiūrėjo sen. LE I ir II t., papildinėjo, surašydavo pastabų ir vietų vardams, kuriuos laikė būtina ištaisyti; tie vietų vardai daugiausia buvo įvairūs kaimų ir vienasėdžių vardai, nes Lietuvoje pradėta leisti LE juos dėjo su 1923 m. surašymo ir kt. duomenimis. Taip jis taisė daugelį vietų vardų, pasitardamas su prof. dr. A. Saliu. Deja, prog. Vcl. Biržiškai nusiūtosios pastabos dažnai labai nepatiko, parašė piktą laišką, kad kaimų vardų daugiau nedėsiąs, o taip pat ir archeologinės enciklopedijos nelesiąs... Išėjus į jam tomiu, dėl sniego pūgos Philadelphiajioje, mes nenuvažiavome į vad. LE I t. sutiktuvės. 1954 m., per Velykas, su prof. J. Puzinu lankėme prof. Vcl. Biržišką, kuris dar stačiau pareiškė, kad atsiųstąją medžiagą visą pats perrašas ir trumpinąs savo nuožūra, tik jis čia atsakingas, ir visi priekaištai nereikšmingi. Toliau išdėstė, kad nei archeologijai, nei etnologijai jis negalys

skirti daugiau vietos, nes ši enciklopedija esanti bendrinė, ir svarbiau duoti daugiau trumpų įvairių biografijų, todėl išmetęs net savo brolio Viktoro matematinius straipsnius... Taip ir neišsiaiškino prof. J. Puzinas kokio ilgio rašytini proistoriniai straipsniai, aprašyti atskiros vietovės ar ne, nes buvo tada prof. Vcl. Biržiškos aiškiai pabrėžta, kad visų radinių vietų nėra ko dėti ir aprašinėti, nes tai Lietuvos mokslui nėra svarbu. Nežinau, kiek prof. Vcl. Biržiška buvo įsijėdęs prof. J. Puzino vienu kitu priekaištėliu, kad reikia jo straipsniuose nors terminai palikti, bet netrukus jau prof. Vcl. Biržiška, kitiems rašytuose laiškuose, ėmė bartis ant prof. J. Puzino ir sąmoningai iškraipyti jo pavarde, kartais labai suniekinamai. Prof. J. Puzinas yra kartą nusiskundęs, kad tie proistorinės terminijos suniekimai iškreipia radinių laiką, ir praranda visas straipsnelis reikšmę, tada būtų geriau visai nedėti.

1954 m. prof. J. Puzinas buvo pakviestas LE nuolatinio redaktoriui ir pradėjo ruošti E raidę. Tada LE redaktoriai buvo pasiskirstę ruošti medžiagą pagal raides, nors jų kiekvienas peržvelgdavo vėliau jau kitų paruoštą medžiagą. Taip prof. J. Puzinas dirbo iki 1965 m., kol užbaigė spausdinti T raidę. LE redagotų darbas

mūsų sąlygomis buvo tikrai sunkus, neskaiciuojamas pagal darbo valandas. Labai dažnai laiku užprašytų straipsnių negaudavome, todėl gavus, tekdavo dirbti ir iki vėlos nakties, kad spausdintų turėtų medžiagos. Taip pat dažnai būdavo, kad žmogus atsiųncia straipsnį, kurį reikia sutrumpinti, naujai paruošti; pasitaikydavo, kad ranka parašyto straipsnio rinkėjai negalėtų ir teisingai išskaityti, todėl tokio straipsnio jergolifus turėjo perrašyti pats redaktorius mašinėle... O bendradarbių buvo ir sunkiai suprantamų, nesiskaitančių su jokiomis taisyklėmis, pvz. vienas rašydavo visuomet darbo metu liginijėje ir ant rankoms sluostomojo popieriaus, būtinai pieštuku, neaiškiai, palikdamas ir neverstų iš anglų ar kurios kitos kalbos sakinių. Perrašius visa tai mašinėle, teko porą kartų siųsti autoriui patikrinti, ar mes tuos jo jergolifus teisingai atspėjome. Arba vėl kartą gavo prof. J. Puzinas vieno asmens biografiją tik 138 pilno lapo puslapius ir su reikalavimu nieko nenubraukti, įdėti kiek parašyta! To gana žymaus asmens, gyvų giminių sudėtinai rašyta biografija, buvo sutrumpinta maždaug iki 2 LE spausdintų psl., neduodant nei atskiros pastraipos apie jo filosofiją, nes tokiu nebuvo, tais klausimais nieko nespauzdino. Tai patyręs šeimos atstovas, žmonos išvartytas, prof. J. Puzinui atvežė tokius reikalavimus, kokių joks kitas redaktorius nėra gavęs. Atvažiavęs giminės atstovas buvo neperkalbamas, kad šis dėtiną asmuo yra didesnis negu dr. J. Basanavičius, negu dr. V. Kudirką, negu buv. prez. dr. K. Grinius, negu Maironis, Putinas, negu J. Purickis, negu prez. A. Smetona ir apsiėmė kiti. Reikalavimais Puziną gąsino nuo 8 val. iki gero popiečio, nes svečio nebuvo galima nei išprašyti, nei įtikinti, kad LE pusės tomo šiam nemažam veikėjui negalime skirti, nuo svečio

pabėgome tik pakviesti nepavėluoti į vienos šeimos pietus, kai atvažiavo mūsų pasiimti. O kiek piktų laiškų susilaukdavo. LE redaktoriai, kiek telefoninių skambinimų, jei nerasdavo įdėto savo kaimo ir pan. Aplamai, prof. J. Puzinas buvo nuostabiai kantrus, išklausydavo tuos kaltinimus ramiai, bet dažnai paminėdavo, kad tokie nenupelnyti kaltinimai yra ir jam labai sunkūs, kartais visai valandai išjungia iš ramaus ir nuoseklaus darbo.

VISUOMENININKAS IR ŽMOGUS

Visados sunkiausia išryškinti bei nusakyti visuomenės veikėjas ir žmogus kaip asmuo, todėl nors labai trumpai tenka paliesti prof. J. Puziną ir visuomenės vei-

kėją, kurį visur matome labai ramų, niekad neįsijėdžiantį ir pajaukiantį, visuomet labai ramiai išklausanti kitų skirtingas nuomones, jas derinantį ir nepasimetantį visuomeninių kirsnių metu... Ir tačiau geriau jį pažįstantieji ne tik jautė, bet ir matė, kaip jis ne vieną kartą po visuomeninio posėdžio giliai ir ekausmingai virpėdavo viduje ir kaip skausmingai išgyvendavo nenupelnytą įžeidimą, tik būdamas būdingai introvertinio būdo žmogus, apie tas visokias nuoskaudas tepasiskaidavo žmonai ir vienam kitam labai ir labai artimam žmogui. Ir šiaip per dienas ėjo lyg gana ramus, polinksmiai nusiteikęs, nors labai gerai žinojo, kad visuomeniniame darbe dažnai bus nesuprastas ir kartais neteisingai pakaltintas, kad noris vadovauti, būti visur pirmasis ir t.t., kai j



Prof. dr. Jonas Puzinas tarp Lituanistikos instituto darbuotojų. Pirmoje eilėje iš kairės: dr. Aleksandras Plateris, prof. dr. Jonas Puzinas, dr. Vincas Maciūnas. Antroje eilėje iš kairės: dr. Kostas Ostrauskas, dr. Tomas Remekis, Vincas Trumpa, dr. Rimvydas Šilbajoris, dr. Bronius Vaskelis ir Leonardas Dambutis.

Naujas Aloyzo Barono romanas

Aloyzas Baronas, LAIVAI IR UOS-
JAV. Romanas. Išeido Lietuviškos
knogos klubas, 1979 m. Chicagoje.
Viršelis pieštas Nijolės Vedejytės-Pa-
lubinskienės. Spaudė Draugo spaus-
tuvė. Knyga 276 psl., kaina — 7 dol.,
gaunama "Drauge".

"Laivai ir uostai", Aloyzo Ba-
rono dešimtas romanas, vaiz-
duoja pokario lietuvių, kurie at-
vyksta į Ameriką, kaip Odisėjas
į saugų uostą, tikėdamiesi rasti
nuosavą kampelį naujam gyve-
nimui pradėti.

Tai universali tema, visų čia
atvykusių lietuvių vienaip ar ki-
taip pergyventa, pačiam romane
specifiškai gildinama, kaip vie-
nos šeimos įsikūrimo istorija.

Veiksmas vyksta lygiagrečiai
dviejose vietovėse. Iš tikrųjų tos
dvi istorijos surištos tik pagrindi-
nių veikėjų, brolio ir sesers,
kraujo giminytės; jų intriga ir
charakteriai vystosi visai nepri-
klausomai.

Laimis Manikas, palikęs Lietu-
voje žmoną ir ką tik gimusį sū-
nų, patenka į seno lietuvių Mas-
tausko, pasivadinusio Masset
ūki, kai tuo tarpu jo sesuo Liūsė
su paaugliais vaikais Jolanta ir
Rimu ir anyta Julijana atsidu-
ria batus Gučiaus globoj, Chi-
cagoje. Liūsės vyras, aviacijos la-
kūnas, yra dingęs karo metu ir,
jį slėgia rūpestis: ar sugebės išsi-
laikyti naujame krašte su mažais
vaikais ir sena anyta?

Ukininkas Masset yra vienas
iš nedaugelio lietuvių, ištriku-
sių iš Amerikos fabriku gyvenimo
ir sugebėjusių įsigyti nuosavą
ūkį. Lietuvos ilgesį jis yra pa-
tenkinęs nuosavos žemės meile, o
likusį nuo ukininkavimo laiką vi-
siškai užpildęs beisbolo koman-
dos sekimu televizijoje. Tačiau
toks sprendimas nepatenkina jo
dukters Katlenos, kuri nėra ūkio
gyvenimu patenkinta, norėtų iš
jo ištrukti ir nevaržyti savo moter-
iškumo, kad panaudotų Mani-
ką siekiamam tikslui.

Liūsė, laikinai įsikūrusią butu-
ke už batus Gučiaus dirbtu-

ROTA KVIKLYTĖ - KULIKAUSKIENE

vės, jau pirmą naktį apgula jaus-
mas, kad pagaliau pasibaigė ne-
realios stovyklinės dienos, kur gy-
veno kažkokiam dirbtiniam pa-
saulėje, nieko neturėjo, bet buvo
visu apsupinta. Ji pajunta bai-
mę, bet kartu ir džiaugsmą, kad
pagaliau čia prasidės tikras gyve-
nimas, ji dirbs "tikrą" darbą ir
bus atlyginama "tikrais" pinigais,
nors tuo pačiu ji vienintelė bus
atsakinga už šį gyvenimą.

Aprašydamas Liūsės ir jos še-
imos pirmuosius išpūdžius ir rū-
pesčius Amerikoje, Baronas mo-
ka iškelti ir pavaizduoti tuos mo-
mentus, kurie slepiasi daugelio
emigrantų atmintyje. Jau pirmą
naktį Liūsė pajunta, kad "sunk-
miegoti tau dovanotoj šaly,
bute ir lovoj". Nors ir nuosirdžiai



Aloyzas Baronas
Nuotr. V. A. Račkauskas

sutikta Gučiaus šeimos, senoji
ponia Julijana jaučiasi vis labiau
paniekinta. "Ji nebuvo tokia pa-
žeminta Vokietijoje. Tada kas nors
jai buvo duodama valstybių, lai-
mėjusių karą... tai buvo tik atly-
ginimas už turtus, kuriuos iš dau-
gelio pabėgusių pagrobė vienas
sajungininkų". Kai senis Gučius
pasitūlo Rimui, kad berniukas
pažiūrėtų batus amato, nes
"vis geriau negu fabrike", visa
šeima pajunta kad "kas Vokietij-
joje atrodė nereali poezija, dabar
tapo atšiauria proza".

Baronas paliečia ir daugiau
mažesnių ir didesnių problemų,
ne visuomet rasdamas joms aiš-
kų atsakymą, visai kaip ir gyve-
nime. Liūsė apima keistas jaus-
mas, kai Gučių dukra dalina
drabužius iš savo prikimštų spintų
džiaugdamasi, kad dabar ga-
lės apsiuosti ir vėl eiti į krau-
tuves, bet dar daugiau rūpesčių
sukelia Gučiaus žento Petučio pa-
saulumas, kai jis nusiveda Liū-
sę į krautuvę ir nuperka jai nau-
ją kostiumėlį. Nėra atsakymo ir
Jolantos išmestam motinai kal-
tinimui, kad čia atvažiuavę lietu-
viai bando tėti gyvenimą, užsi-
darydami savųjų tarpe. Iš to
kyla konfliktas tarp tėvų ir vai-
kų, kurį Baronas pavaizduoja
ypač Liūsės brolio daktaro še-
imoje. Pamačiusi kaip daktaras
praranda savo vaikus, pirmą
viską duodamas, o paskui juos iš-
stumdamas iš savo gyvenimo,
Liūsė bando dukterį pririšti prie
savęs meile, dalinai tam tikslui
paaukodama ir savo pačios ateitį
su Algimantu, kuris anksčiau
domėjėsis motina, dabar susiža-
vi dukterimi.

Negalima sakyti, kad Barono
veikėjai pasimėtę, ar visai be jo-
kių aukštesnių tikslų gyvenime,
bet kartais ir jų auka ir ap-
sisprendimas ateina ne vien tik iš
jų pačių įsitikinimų, bet iš susi-
dėjusių gyvenimo aplinkybių.
Taip romane išsprendžiama dve-
jojiškai ištikimybės kare atskir-
tam partneriui problema. Liūsė
lieka ištikima savo dingusiam vy-
rui dalinai ir dėl to, kad Algi-
mantas įsimyli jos dukterį, o ji

(Nukeita 4 pusl.)



Trijų senųjų Vilniaus bažnyčių architektūrinė puokštė: Sv. Onos (kairėje), Sv. Mykolo (priekyje) ir Bernardinų (dešinėje).

Nuotr. Algimanto Kunčiaus

Julija Švabaitė

PRIE SV. ONOS BAŽNYČIOS

Ant plonų savo rankų
tu išlaikysi Vilniaus dangų
ir akmenį
su molio verpsčių raštais,
kur nešė piemenys,
mergelės ir Marijos
per keturis šimtus pavasarių
žilvicio pintojėms,
žydinčių jeronimų
vazonėliais — — —

Lig paskutinio atodūsio
tu išlaikysi —
šimtmečiai
atsiklaups prieš tave...
Ir mes ateisim,
ir mes ateisime tikrai,
su molio verpsčių raštais,
rankšluosčių aštuonyčių,
nusilenkti
prieš ploną tavo rankų tinklą,
prieš mėlynąjį skliautą,
kur skraidė almenys,

balandžiai,
maldos ir keiksmas —
pirmoji mūrininko vieža — — —

PRIE VILNIAUS UNIVERSITETO

1.

Akmenio drabužių tave apvilko,
kad išskintum,
kad būtum tvirtas,
kad nepasiektų niekas
tavo širdies
po tūnagru,
po marmuru,
po kiemo arkadų
plytomis — — —

Ir neužgesta
aliejinio žibinto
spinkslė ten,
Skargos kieme,
po keturių šimtų metų,
kur vienišoj pastogėj
prie amžių knygų
ataidė
ritmingi tavo žingsniai — — —

2.

Jie bandė kviesti
iškirsti tavo vardą,
prie durų, kurias vėrė širvydas,
prie durų,
kurias varstė
pirmieji šimtas šešios dešimtys
studentų;
per marą, badą ir per ugnį
jie ėjo sveikinti karalių
su mokytojais, muzikantais
ir poezija — — —
Prašė pro tave beturčiai,
ir vedami
raudonu rūbu budelio
prie gėdos stulpo nuplakti rykštėmis,
ir tie,
palaidoti po laiptų nišom,
(veidu į tave), po statulėm,
ir po vijokiais su baltu balandžiu.
Bučiavo
tavo kiemo grindinį Micekvičius,
O Lietuva, tėvyne mano,
daugiau tavęs aš nematysiu,
į ištrėmimą
palydėk mane
rotušės saulės laikrodį,
ir varpininkai elgetos
man skambinkit
varpais! — — —

visuomeninį darbą nerėsi tik grynai iš
pareigos, iš giliai suprastos asmeninės
pareigos, nes kova už tautos laisvę ir lietu-
vybės išlaikymą buvo šiam krašte jo
gyvenimo prasmė ir dalis, o ne koks nors
asmeninis išskaitavimas. Ir turio pabrėžti,
kad toji jo veikla tiek Vilniuje, tiek Vokietij-
joje, tiek Philadelphijoje bei Chicagoje yra
vienas ir pats.

Labai gerai menu, kaip karo metais yra
man asmeniškai pritaręs, jog reikia pasi-
žvalgyti po buvusius, bet dabar jau numi-
rusios lietuvių kalbos plotus, taigi ryčiau ir
piečiau negu 1920 m. sienos, nes ten ir toliau
gyvena mūsų žmonės, kurių dauguma nu-
tauto tik XIX a. gale, ir tai dažnai vien kaip
spaudos draudimo išdava, nes tie kraštai
buvo toli nuo Prūsijos ir veik negalėjo gauti
nei maldynų, nei kitos lietuvių slapto spau-
dos, o lenkų spaudimas bažnyčiose buvo
nepaprastas, pvz. dažnai negalėjo susituokti
lietuvis, jei poterių mokojo tik „pagoniškai“
(lietuviškai), toks prievartiškai turėjo išm-
okti juos lenkiškai, nes tik „polska wiara“
tėra tikra ir katalikiška. Ir būdinga, ką jau
ne vienas yra pastebėjęs, kad tuose ryti-
niuose lietuvių plotuose, pirmiausia lietuvis
gudėja, o tik paskui lenkėja. Toks savo-
liškas ten spaudimas XIX a. leido susidaryti
Lietuvos gudams katalikams, kurie iš
tikrųjų tebuvo sugudę lietuviai. Antra, dalį
lietuvių ir gudų katalikų XIX a. gale rusai
užrašė stačiatikiams, juos varinėjo ured-
nikai ir cerkvė, taip dalis lietuvių ir gudų
katalikų bei unitų iki 1906 m. sustačiatikėjo,
nors nemaža jų grįžo ir vėl į katalikus. Ir
visiems šiems reikalams prof. J. Puzinas,
kaip ir kan. dr. J. Stakauskas bei kun. Alf.
Lipniūnas ir kt. turėjo surinkti nemažą įvai-
rios dokumentinės medžiagos. Ir labai džiaug-
siai tada prof. J. Puzinas, kad vienas kitas
dabar lietuvis nukeliauja iki Polocko, Minsko
ar Gardino, pasidairo, susirenka ir reika-
lingos medžiagos, kuri ateitai, sprendžiant

sienų reikalus, bus labai ir labai naudinga.
praplėsiant P. Klimo medžiagą ir prof. K.
Pakšto darbus. Ir turio pabrėžti, kad tuo
metu ne tik nepelningas, bet ir gana pavojingus
reikalus, būtent Rytų Lietuvos dar-
bus buvo tikrai įsitraukę, susitikdavo ir su
gudų veikėjais, susirūpinusiais atkurti kada
nors laisvą Gudiją, todėl ir visai nenuo-
stabu, kad vienas iš to lietuvių būrelio
parūpo gėsto pinigais ir jo žmonai šoko-
ladas, tai šių pokalbių dalis užrašų-proto-
kolu atsidūrė vokiečių rankose, ir prof. J.
Puzinas 1942.XI.1—2 sumintas, įžūliai tar-
dytas ir tik labai didelėmis švietimo tarėjo
dr. K. Germanto ir kitų pastangomis
paleistas.

Vokietijoje prof. J. Puzinas jau 1944 m.
gale ne vienam lietuviui padėjo prisiglausti
Greifswalde apylinkėse, paprastai prof. dr.
C. Engel'ui padedant. Tas vokiečių prosto-
rikas, arčiau pažįstas tiek lietuvių, tiek lietu-
vis, prof. J. Puzino paprašytas, yra mūsų
pabėgėliams tikrai daug pagelbėjęs, nors
dabar turimomis žiniomis, patekęs į sovietų
rankas, buvo sušaudytas kažkur kalėjime.
Philadelphijoje prof. J. Puzinas telkė lietu-
vius į bendruomenę, rūpinosi šeštadienine
lietuvių mokykla ir t.t. Jo ir kitų pasišven-
timas bei nuosaikumas ir buvo ta didžioji
palaima, kad veik nesudarė tos nereikalin-
gos trinties tarp senųjų ir dabar atvažiuo-
sųjų: Jonas Grinius (buv. prez. dr. K. Gri-
niaus brolis, dar atvykęs prieš I pas. karą) ir
prof. J. Puzinas surado darbui bendrą lauką
ir žodį, prie kurių prisijungė visos bėryš iš
seniai gyvenusių ar net čia gimusių, nes prof.
J. Puzinas buvo paprastas, „neišdidus ir
nesipūtė mokyta“, — kaip kartą man
pasakojo jau veik šimtmetis Ozelis. Pana-
šiai teko išgirsti ir ne iš vieno, seniau į
Philadelphiją atvykusiojo. Todėl ir nenuo-
stabu, kad 1965, minint jo 60 m., Phila-
delphijos vienoje lietuvių par. salėje mačiau
ir visą būrį senųjų vietos veikėjų iš visų trijų

lietuvių parapijų, o ne vien tik naujuosius
ateivius kaip kartais esti.

Ir kiek nuosirdžiai jis dirbo Lietuvių
Bendruomenei, tiek pat vieną kartą ir savo
artimų bendradarbių buvo labai įskaun-
dintas, kai ruošiant III-į kultūros kongresą
dalis sutikusių paskaitininkų bei kitų įsijun-
gusių ruošai žmonių staiga pasitraukė 1967
rugsėjo mėn., nes prof. J. Puzinas nenu-
sileido kažkieno įgeidžiams bei pasiūly-
mams, kurie prailenkė su VLIK'o vieningos
laisvinimo kovos nutarimais... Sutelkus
visas jėgas, buvo surasta naujų žmonių,
kurie Lietuvos ir lietuvių kultūros reikalus
suprato ir daugiau negu asmeniškų postrin-
gavimų vertino, III-sis Kultūros kongresas
neiširo ir 1967.XI mėn., kaip numatyta,
įvyko, paskardendamas jam ir
pirmuosius širdies suvalgavimus, ką
jis nusiėmė anuo metu ir nuo savos šeimos.
Tas smūgis jo tikrai nuosirdžiam darbiui
buvo labai skaudus keliais atvejais, ypač kai
jį vykdė jam artimi žmonės. Ir man dėl šios
kitaip manantiems nepakantus kelis kartus
pasiguodė, pabrėždamas, kad toji nepa-
kanta labai ryškėjanti nuo 1940 m. okupa-
cijos dienų, itin pradėdant tuo jaunimu,
kuris nors vienus metus jau buvo pradėjęs
susovietinti Lietuvos mokyklą; tą ryškiai
jis pastebėjęs jau Vilniuje, sulaukęs 1941 m.
rudenį jaunųjų studentų. Ta kitiems nepa-
kanta buvusi ryškoka ir Vokietijoje, o savaip
sustiprėjusi šiam krašte, drauge su savo-
tišku šio krašto liberalizmu ir radikalizmu,
su savotiška panieka europietinėms verty-
bėms. Ir savąjį smūgį vieną kartą palygino
kai kurioms ir VLIK'o „krizėms“, kur savi-
škiai ar artimieji trenkė smūgius, pvz. Br.
Bieliukui, J. Brazaičiui. Aplamai, prof. J.
Puzinas vengė pasakoti apie asmenis, vis
jieskojo juose gera ir vertindavo atliktus jų
darbus, o ne pagal partijas ir pan. Ir visada
pasidžiaugdavo, kai pvz. Draugas, Darbi-
ninkas, Tėviškės Žiburiai ar Dirva sukak-

tuvininkus įvertindavo ramiai, neryš-
kindami kam jie priklausio. Panašiai
džiaugdavo ir LE, kai sulaukdavo rimto
straipsnio apie kokį žmogų, kurį parašydavo
visai kitos grupės asmuo. Ir asmeniškai pasi-
sakydavo prieš kiekvieną lietuvių ar kisenės
„patriotą“ bei visokius dvasios spekuliantus.
Seimoje buvo geras tėvas. Beisdykaujan-
čius Kaune savo vaikučius išbardavo vienus,
svetimiems negirdint. Ir aplamai, kiek per
daugelį metų mačiau, prof. J. Puzino rūpes-
tis šeima buvo tikrai didelė, jis skirdavo
laiko savo mažiems vaikams, kai šie atei-
davo su vaikiškais rūpestiais pas jį į darbo
kambary, pakalbėdavo ir savo kaimynų
(Aušros g-vės) vaikučius, kurie pavakarių
iš darbo grįžtantį dažnai sutikdavo ir pasi-
sakodavo savo mokyklinius ir kt. laimė-
jimus.

Prof. J. Puzinas dažnai parodydavo
šeimos žmogaus rūpestį savo ir kitiems stu-
dentams, dažnai juos savaip paglobodamas.
Labai gerai mačiau, kaip jis paglobodavo
stud. Pr. Kulikauską, dažnai pasikvies-
damas pietums, kad šis nesijautų per daug
vienišas Kaune, kai jis buvo tikrai vienišas ir
gerokai prislėgtas, kiek jis dėjo pastangų jį
išsiųsti į Karaliaučų, kad šis pasirostų
darbui ir net savo įpėdiniu muziejaus darbiui,
nes pats norėjo susitelkti universitete paskai-
toms ir kt. Ir gerai žinau, kad ne vienam
studentui jis pats asmeniškai yra pasakęs
užėti ten ar ten, nes yra darbiui vieta; taip du
mano pajistami ateitininkai yra gavę darbo
1939—40 m. Daugiausia jis globojo, matyti
su žmona susitaręs, Juozą Būgą, tą didžiaus-
ių mūsų tautosakos rinkėją, kurį priglaudė
1941—43 m. savo bute ir globojo kaip savo
šeimos narį.

Jo rūpestis studentais ir jų globa buvo
Vilniuje plačiai žinoma, susilaukusi didžiū-
sios pagarbos ir virtusi asmeniškų pasitikėjimu,
nes tai „mūsų profesorius“, „mūsų deka-
nas“. Ir jokia paslaptis, kad Vilniuje ne

viens jis yra guodęs, parodęs daug rūpesčio
tiems, kurių tėvai buvo NKVD Sibirian išve-
ti, vokiečių suimti... arba vienas kitas doku-
mentuose „nusižydinęs“, kaip stud. Kazys
Umbrašas kartą apie dvi ar tris kalbėdamas
pasakė „jos naujai pakrikštytos“. Arba kiek
daug padėjo jis bibliotekininkui Iz. Kisiniui,
kol šis buvo paverstas „karaimu“ ir t.t., nors
šiam taip pat daug padėjo adv. A. Mauragis:
nuvėžė vieno dokumento pakaitą iš Vilniaus
ir įsiuvo Kaupę ir senoką Kisino teismo bylą.
Taip pat ne vienas studentas, e pasiguos-
davo jam dekanate, kai užkliūdavo jų
vedybos ir t.t., viena šiauliškė buvo nubėgusi
pasitarti, kai sumanė nusižudyti! bet paskui
apsisprendė su prof. J. Puzinu pasikalbėjusi,
vėl gyventi...

BAIGIMEI

Suglaudžiant baigtinai pastabėles apie
prof. J. Puziną, tenka pabrėžti, kad šis labai
ramaus būdo, kitam padedąs ir didelio takto
žmogus, buvo susilaukęs didžio pasitikėjimo
tiek studentų, tiek ir kitų tarpe, todėl nenuo-
stabu, kad jo klausytojai savo tarpe jį vadino
„Papuniu“, o kiti savo pasitikėjimą oku-
pacijos metais nusakė „mūsų“ žodžiu, kurį
itin pabrėždavo dirbą pogrindyje. Ir kartais
tą ramų žmogų kai kas savais išskaita-
vomis labai įskaudindavo, bet jo neišmuš-
davo iš pusiausvyros: sugebėjo kartėlį sa-
vaip nuryti, atrodė, panašiai kaip jo tėvas.

Visuomeninė veikla pasinerdavo ne
kokiais išskaitavimais, bet iš giliai
suprastos asmeninės ir tautinės pareigos:
lietuvių reikalai, lietuvių išlaikymas
nebuvo jam tik žodis, bet darbas, kas
toliau kiek esantieji ne visada suprato,
neįvertino. Iš giliai suprastos pareigos savo
kraštui išplaukdavo ir jo mokslo darbai bei
kiti raštai. Arčiau jį nuo 1936 m. pažinęs,
suprantu jo paprastą ir tiesų žodį, pasakytą
1965.X23 per jo 60 m. sukakties minėjimą:
(Nukeita 4 psl.)

Senoji misterija grįžta į modernųjį teatrą

Vienuliškojo Lietuvių katalikų mokslo akademijos suvažiavimo proga šiandien (šeštadienį) 7 val. vak. Jaunimo centro didžiojoje salėje, Chicagoje, statoma viduramžių misterija „Nimnegeno Marytė“.

Veiklas yra nežinomo 15 amž. olandų autoriaus, išverstas lietuvių kalbon kun. Vytauto Bagdanavičiaus.

Ne vienas mūsų gali kilti klausimas, kodėl viduramžių misterija, o ne koks nors šiuolaikinis, tegu ir religinio pobūdžio, modernus veiklas. Senoji misterija pasirinkta gal dėl to, kad panašios misterijos buvo mėgiamos vaidinti ir senajame Vilniaus universitete žėjuntiniuose jo šimtmečiuose, o kaip tik Vilniaus 400 metų jubilėjaus tema yra skirtas kone visą vienulišką LKMA suvažiavimas.

Pasirinkimą galbūt lėmė ir šių dienų moderniojo teatro padidėjęs dėmesys anoms senųjų amžių misterijoms. Mat, ne kartą jau istorinės ir tolimos praeities kultūrinio gyvenimo apraiškos, žiūrėk, ima ir savotiškai atgimsta, pasidaro tiesiog modernios šiandieniniam laikui. Tuo galėtume aiškinti savotišką primityvizmą dabartiniam mene, didelį susidomėjimą atlikėjų ir kompozitorių senąja Renesanso muzika. O jeigu taip imtume ir giliau patyrinėti šiandieninį absurdo teatrą, galbūt jo struktūrinė prasme, tai ne viena šaknis nueityt kaip tik iki viduramžių misterijų.

Taigi ir „Nimnegeno Marytės“ mūsasis pasirinkimas gražiai įsiriškia į bendrąjį šiandieninio teatro misterinį dėmesį. Sakysim, tokioje senų tradicijų ir modernių teatrinių pa-

stangų šalyje kaip Anglija senųjų misterijų atgimimas labai akivaizdus. Štai tik vienas pavyzdys iš daugelio. Glastonbury (125 mylios į pietvakarius nuo Londono), prie dar išlikusių viduramžių abatijos architektūrinių sienų bei arkų, jau visas dešimtmetis kas vasarą su didžiausiu pasisekimu statomos anos senųjų amžių misterijos. Ir tenyščiai jų spektakliai jau toli prašokę lokalinę jų egzistenciją. Glastonbury misterijos jau yra tapusios pasauline turistine sąvoka ir Anglijos teatro gyvenimo atrakcija.

Ar misterija bus ir mūsų teatro gyvenimo atrakcija, atsakys šio vakaro spektaklis. Kiekvieno atveju smalsu yra vaidinimą pamatyti.

Svento Juozapo procesija Chicago Bridgeporte. Iš Jono Dovydeno etniškųjų Chicago nuotraukų parodos Chicago Moderniojo meno muziejuje. Nuotraukos padarytos, vykdamas American Folklife Centre Chicago etninį projektą.



Lietuviškųjų vestuvių detalė Ballo Pakšto salėje, Chicago. Iš Jono Dovydeno etniškųjų Chicago nuotraukų parodos Moderniojo meno muziejuje, Chicago. Nuotraukos padarytos, vykdamas American Folklife Centre etninį Chicago projektą.

čio, Ločerio Laimio, S. Kvietienės darbų nuotraukomis, „Naujosios vaizdinės tapybos“ pavyzdžiais bei šiaip nuotraukomis.

VILNIAUS UNIVERSITETO KETURIŲ ŠIMTŲ METŲ SUKAKTUVES. Keletas pagrindinių žinių apie Vilniaus universitetą. Redagavo kun. V. Bagdanavičius ir J. Masilionis. Spaudė „Draugo“ spaustuve Chicagoje. Leidinys išleistas ryšium su Lietuvių katalikų mokslo akademijos vienuliškojo suvažiavimo, skirtu Vilniaus universiteto šimtmetiniam jubilėjui. Leidinys 24 psl. Jame duodama trumpa Vilniaus universiteto chronologija, paskutinis vyskupo Protosevičiaus laiškas popiežiui Grigaliui XIII, daug ištraukų iš prof. P. Rabiškaus Vilniaus universiteto lietuvių raštų bei to paties pobūdžio kun. V. Bagdanavičiaus ir kun. Stasio Ylos straipsnių. Tai paranki jubiliejinis pastangų antologijėlė. Prie jos priglausta ir LKMA akademijos vienuliškojo suvažiavimo darbotvarkė.

ATEITIS, 1979 m., Nr. 5. Ateitininkų Federacijos leidžiamas katalikiškos — lietuviškos orientacijos mėnesinis žurnalas. Vyr. redaktorius: kun. dr. K. Trimakas, 850 Des Plaines Ave., Apt. 409, Forest Park, Ill. 60130. Šį numerį redagavo ir išdėstė A. Zaiskaitė. Spaudė „Draugo“ spaustuve. Žurnalą administruoja Juozas Polikaitis, 7235 S. Sacramento Ave., Chicago, Ill. 60629. Metinė prenumerata — JAV ir Kanadoje — 9 dol., garbės prenumerata — 15 dol., susipažinimui — 7 dol., kituose kraštuose — 7 dol., išskyrus Pietų Ameriką (5 dol.).

Jaunosios kartos rankose „Ateities“ žurnalas yra tapęs aukšto kultūrinio lygio leidiniu. Ir katalikiškoji pasaulėžiūra moderniam pasaulyje, ir šių dienų literatūros, dailės, filosofijos, visuomeninės veiklos



VILNIAUS UNIVERSITETO KETURIŲ ŠIMTŲ METŲ SUKAKTUVES

TEVYNĖS SARGAS, 1979 m., Nr. 2 (43). Redaguoja Petras Maldeikis, 117 Sunset Drive, Hot Springs, Arkansas 71901. Leidžia Popiežiaus Leono XIII literatūrinis fondas. Administruoja Antanas Balčytis, 6819 S. Washtenaw Ave., Chicago, Ill. 60629. Šio numerio kaina — 3 dol.

Pagrindinės žurnalo naujo numerio temos: Išeivijos visuomenės ateitis; Krikščioniškoji demokratija sutinka naują erą; Komunistui žlugus, vyraus kaitos visuomeninio tipo; Jaunimo atstovės patarimai Vlikui; Išeivijų vaidmuo kovoje prieš rusifikaciją Lietuvoje; Istoriniai veiksniai, formavę Lietuvį tautos žvėtimą; Vasario 16-tos inspiracija lietuviškajam gyvenimui.

PASALIO LIETUVIS, 1979 m., Nr. 6. Leidinys Bendruomenės mūšiai ir gyvenimui. Redaguoja Romas Sakadolskis ir Romas Kasparas. Administruoja Daina Kojelytė. Redakcijos ir administracijos adresas: Pasaulio Lietuvis, 5620 S.

LKMA suvažiavimo muzikinė baigmė

Šį savaitgalį Chicagoje vyksiantis vienuliškasis Lietuvių katalikų mokslo akademijos suvažiavimas, be gerai atrinktų pasikaitų ir kitokių renginių lobia, gražaus dėmesio skyrė ir klasikinei muzikai. Pasaulio kultūrinio klostos yra prigiję paprotys įvairius suvažiavimus, kongresus, net iškilmingus valstybinius aktus baigti iškilnia simfonine ar kamerine muzika. Mūsųose iki šiol į tai buvo nekreipta dėmesio. Mes vis būdavome greitai suvažiavimus ir visokias iškilmes baig-

ti kokia nors trankia, oratoriska kalba. Todėl labai gerai, kad ši kartą LKMA tą gerokai tuštoką trafaretą sulaužo. Rugsėjo 2 d. (sekmadienį) 2 val. popietį Jaunimo centro didžiojoje salėje suvažiavimo ir Vilniaus universiteto sukakties minėjimo iškilme užbaigs Styginis lietuvių ansamblis, vadovaujamas Fausto Strolis, pagrodamas Leclair, Haydn, Mozart, Ciurlionio, Naujalo, Oginskio, Jurgučio, Viltinio ir Budrevičiaus kūrinius.

Claremont Ave., Chicago, Ill. 60636. Metinė prenumerata — 6 dol.

Anot Jakšto - Dambrausko, kai du stos — visados... Iš tikrųjų, kai du redaktoriai, ir dar abudu Romai, stoji, tai ir „Pasaulio Lietuvis“ pasidarė tokiu leidiniu, kuriame medžiaga tiesiog virsta per kraštus. Virsta pačia geriausiąja prasme. Todėl visiems, kurie dar kiek abejoja Lietuvių Bendruomenės gyvastingumu ir ateitimi, linktume pavartyti bent šį žurnalo numerį.

LITUANUS, Volume 25, Number 2, Sommer 1979. Lithuanian Quarterly Journal of Arts and Sciences. Šis numeris yra redaguotas Vytauto Vardžio. Žurnalą administruoja Jonas Kučnas. Redakcijos ir administracijos adresas: Lituanus, 6621 S. Troy, Chicago, Ill. 60629. Metinė prenumerata — 10 dol., bibliotekoms ir šiaip įstaigoms — 15 dol.

Šio numerio straipsniai: Tomas Venclova „Translations of World Literature and Political Censorship in Contemporary Lithuania“, Genovaitė Kazoka „The Graphic Art of Vaclovas Ratas“, David Kowalewski „Lithuanian Protest for Human Rights in the 1970: Characteristics and Consequences“, „The Case of the Lithuanian Helsinki Group Leader Viktoras Petkus“.

Dokumentiniuose žurnalo puslapiuose pristatomi skaitytojui keturi lietuvių disidentai — Nijolė Sadūnaitė, Petras Plumpa — Pliūra, Ona Prancūnaitė ir Balys Gajauskas, duodami Maskvos ir Vilniaus Helsinkio grupių dokumentai apie Ščaransko, Ginsburgo ir Petkaus bylas, rašoma apie buvusių politinių kalinių situaciją Lietuvoje. Julius Šmulkštis recenzuoja V. Vardžio ir R. Mišnio redaguotą knygą „The Baltic States in Peace and War“. Numeris iliustruotas Vaclovo Rato grafikos darbais.

Naujas A. Barono romanas

(Atkelta iš 3 psl.)

dar nėra pasirodusi leisti penktadienio vakarus su Gučiaus žemtu Petučiu. Ją prilaiko ir šeimos atsakomybės jausmas ir kartu gyvenanti anyta, ne vien tik meilė dingusiam vyrui.

Laimiui Manikui ši problema išsprendžiama lengviau ir aiškiau su šiek tiek per daug jautima autoriaus pagalba. Manikas atsitiktinai sužino, kad Lietuvoje likusi žmona gyvena su kitu, ir nors nelabai aktyviai, Katlenos skatinamas, tada pradeda skrybių bylą. Problema galutinai išsprendžiama, kai vedęs Katleną sužino, kad pirmoji žmona žuvo motociklo nelaimėje ir jis dabar laisvas, gali ir vėl bažnyčioje susituokti. Tai, atrodo, per daug sufabrikuota situacija, bet pateisinama tuo, jog duoda progos autoriumi parodyti Laimio vos paties jautimą nerimą, dalykams net per gerai susiklostant. Ir Laimis ir Liūsė pasirenka savo kelią, kartais net aiškiai patys nesuprasdami, kodėl taip padarė, bet Laimiui kažkur pasamoneje išskyla neramios mintys apie „saldų apnuodijimą“.

Jeigu kartais, skaitydami lietuvišką romaną, bodimės jo ištętumui, to negalima pasakyti apie „Laiuvus ir uostus“. Gal labiausiai čia yra išbaigta Maniko ir Katlenos istorija. Bet Katleną yra ypatinga moteris mūsų literatūroje, jos veiksmas ir pažiūros į gyvenimą tokie kieti ir tvirti, kad skaitytojas norėtų ir toliau kartu važiuoti į Floridą įieškoti ten naujo gyvenimo. Kiti charakteriai mums geriau pažįstami, bet vis tiek norisi sužinoti, kaip jie gyvena toliau, kaip jiems seksis ateityje. Todėl nereikėtų kaltinti autoriaus, kad jo suželtas nėra visiškai išbaigtas, bet džiaugtis, kad jam pasisekė sukurti tikrus žmones iš mūsų netolimos praeities.

DVIDEŠIMT AŠTUNTASIS „DRAUGO“ ROMANO KONKURSA

1. Dienraštis „Draugas“ skelbia dailiosios prozos romano, apsakos dvidešimt aštuntąjį konkursą. Rankraščius įteikti paskutinė data yra 1979 m. lapkričio 1 d.
2. Geriausiojo kūrinio autoriui skiriama 1,000 dolerių premija, kurios mectenatas yra Aleksas Plenis iš Mississauga, Ont., Kanada. Komisijai neradus tinkamo kūrinio, premija nesiskiria.
3. Kūrinio sužetą pasirenka patys autoriai. Rankraštis turi būti parašytas mašinėle, nemesinis kaip 200 romaninio formato puslapis.
4. Kūrinius siųsti adresu: Dailiosios prozos konkurso komisijai, Draugas, 4945 W. 63rd St., Chicago, Ill. 60629.
5. Sprendimo bešališkumui laiduoti autoriai turi pasirašyti atspų, vardžiu, o atskirame uždarame vake pažymėti savo tikrąjį pavardę ir adresą, telefoną, ten pat įrašyti kūrinio antraštę ir pasirinktą alavpyvardį. Teisęj komisijai išrinkus premijuotąjį kūrinį, atidaromas tik laimėjusio autoriaus vokas.
6. Tūkstančio dolerių premiją gavęs autorius be papildomo honoraro pirmosios laidos teisę perleidi „Draugui“, įskaitant teisę spausdinti dienraštyje ir išleisti atskiru leidiniu arba tik išleisti atskiru leidiniu. Premijos nepašyrys, autoriai spausdinimo sąlygas nuspręs, sutarę su „Draugu“.

Nauji leidiniai

UNIVERSITY OF VILNIUS — FOUR HUNDRED YEARS. Published by the Committee for the Quadricentennial of the University of Vilnius. Text by Arūnas Liulevičius. Layout by Petras Aleksa, Lithuanian Library Press. Typesetting by Aleksandras Pakalniškis, Jr. Printed by Morkūnas Printing, Chicago, 1979.

Reikia tik džiaugtis, kad Lietuvių katalikų mokslo akademijos vienuliškojo suvažiavimo ir tuo pačiu Vilniaus universiteto 400 metų sukakties minėjimo Chicagoje organizatoriai parūpino ir anglų kalba skaitantiems puikiai parengtą informaciją apie šimtmetį Vilniaus universitetą ir su juo susietą Lietuvos ir lietuvių tautos istoriją. Šis parankus 16 psl. leidinys yra turbūt lig šiol pats geriausias, liečiantis šį mums taip svarbų ir pasididžiavimą keliantį reikalą. Puslapių klasifikacija atseikėti tiek turinio, tiek estetinio apipavidalinimo prasme. Ir visa tai padaryta dviejų žmonių akademiniu ir profesionaliu nusimanymu bei neatkūstinai ir pabrėžiamai. Tai teksto autorius dr. Arūnas Liulevičius ir estetinio požiūriu viso leidimo planuotojas dail. Petras Aleksa. Kondensuotas leidinio tekstas paliečia viską, kas svarbu Vilniaus universiteto, susieto su Lietuva, istorijoje ir dabartinėje situacijoje. Graviūromis ir atitinkamomis nuotraukomis papuošti viršeliai ir puslapių teikia pasigėrėtiną įspūdį.

Ne kartą mūsųose šio pobūdžio leidiniai būna paruošti ir atspausdinti taip, kad juos gėda svetimtaučiu paduoti, nes gėdijamas užmojo rezultatas, dėl prastai parengto turinio ir neestetinio apipavidalinimo, būna visai priešingas — atvirkštinis. Čia minimas leidinys lietuviams



AIDAI, 1979 m. Nr. 6. Mėnesinis kultūros žurnalas. Redaguoja dr. Juozas Girnius, 27 Juliette St., Boston, Mass. 02122. Literatūros, apžvalgų ir techninių redaktorių — dr. Leonardas Andriekus, Franciscan Monastery, Kennebunkport, Maine 04046. Žurnalą leidžia lietuvių pranciškonai. Administruoja Benvenutas Ramanauskas, 361 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207. Metinė prenumerata — 15 dol.

Išeivijoje baigus leisti net dvi enciklopedijas, dabarčiai ir ateičiai yra ir bus gana svarbus čia pradėtas spausdinti Juozo Girniaus straipsnis „Iš darbo Lietuvių enciklopedijoje“ (Informacinių nuotrupų žiupsnis). Juozui Girniui, pačiam būnant Lietuvių Enciklopedijos vienu redaktorių ir visą laiką gyvenant arti visokiausio enciklopedinio darbo, patirtį ir atmintį susikaupę begalės faktų ir situacijų, kurių grindiniu riedėjo enciklopedinis išeivijos vežimas. Dabarčiai tai didelis smalsumą žadinanti me-

džiaga, o ateičiai visa tai jau bus istorija ir jos dokumentiniai puslapiai.

Vytautas Bagdonavičius žvelgia į Edith Stein filosofiją straipsniu „Pilnaprasmiškas pasaulio kūrimas“: įdomūs Stein filosofijos sąlyčiai ne tik su Aristotelio ir Platonu, bet ir su šių dienų abstrakčiuoju menu. Naujiena skaitytojui bus ir Alinos Skrupskelienės raštas „Marksiso Kristus“ (Čekoslovakų filosofo M. Rychoveč knyga apie Jėzų). Ryšium su senesniai praėjusia Jean — Jacques Rousseau 200 metų mirties sukaktimi apie rašytojo vienišumą rašo Jolita Kavaliūnaitė. Grožinei literatūrai skirtuos puslapiuos spausdinama Leono Lėto eilėraščių pluoštas ir intriguojanti Jurgio Jankaus novelė „Karstis“.

Apžvalginėje žurnalo dalyje plačiai rašoma apie Lietuvoje neseniai mirusį kun. Karolį Garucką, S. J., lietuviškosios Helsinkio grupės narį, vieną iš labiausiai marksizmo nepalenkiamų Lietuvos kunigų (R. G. Toleikis). Apie „Naują vaizdinę tapybą“ Whitney muziejuje rašo Meila Balkus, o apie Urano žiedus — A. Radžius. Iš naujų knygų recenzuojamos: Jono Zdaniaus parengta dvikalbė (lietuvių ir anglų kalbomis) mūsų pokario metų poezijos antologija (M. G. Slavėnienė) ir Mirgos Girniūviene „Senojo bokšto paslaptis“ (Sesuo Ona Mikalaitė).

Žurnalo puslapių iliustruoti Vlado Vildžiūno, Antano Mon-



Giliai įmintos pėdos

(Atkelta iš 3 psl.)

...jaudina, kad prisimenamas mano kuklus įnašas Lietuvos praeities mokslui, akademiniam pedagoginiam darbiui ir Lietuvii Bendruomenė... Tačiau tuo pačiu metu galvoje praskrieja ir įkyresnės mintys: argi padaryta tiek, kiek būtų reikėję ir būciau pajėgęs? Ar atiduota pakankama duoklė kraštui, kuris mane išaukino, išmoko ir suteikė plačias darbo galimybes? Ar santykiuose su žmonėmis buvau pakankamai nuosirdus ir

dar nesijausdamas pakankamai savo pareigas atlikęs, nors jas vykdė tikrai nuosirdžiai ir padarė žymiai daugiau negu pats mane, nes buvo pareigos, giliai suprastos pareigos žmogus. O pareigos žmogui lietuviui dažnai tenulenia galvą ir pilnai suvokia tik jo netekęs. Ir dabar, jo netekę, pajuntame visi tą didžią tuštumą, suprantame visi tą didžią tuštumą, suprantame ir kokia ji gili bei koks prasmingas buvo jo pasiaukojantis pareigos darbas bei kaip giliai jo paties suvoktas „AS“. Ta prasklaidė ir užberio mūsų saulelę žemių, kurie negali pasakyti dar atviro žodžio, ir kartu są pats, jo pramokytas pažinti šiek tiek savo tautą bei jos kultūrą.

(Pabaiga)